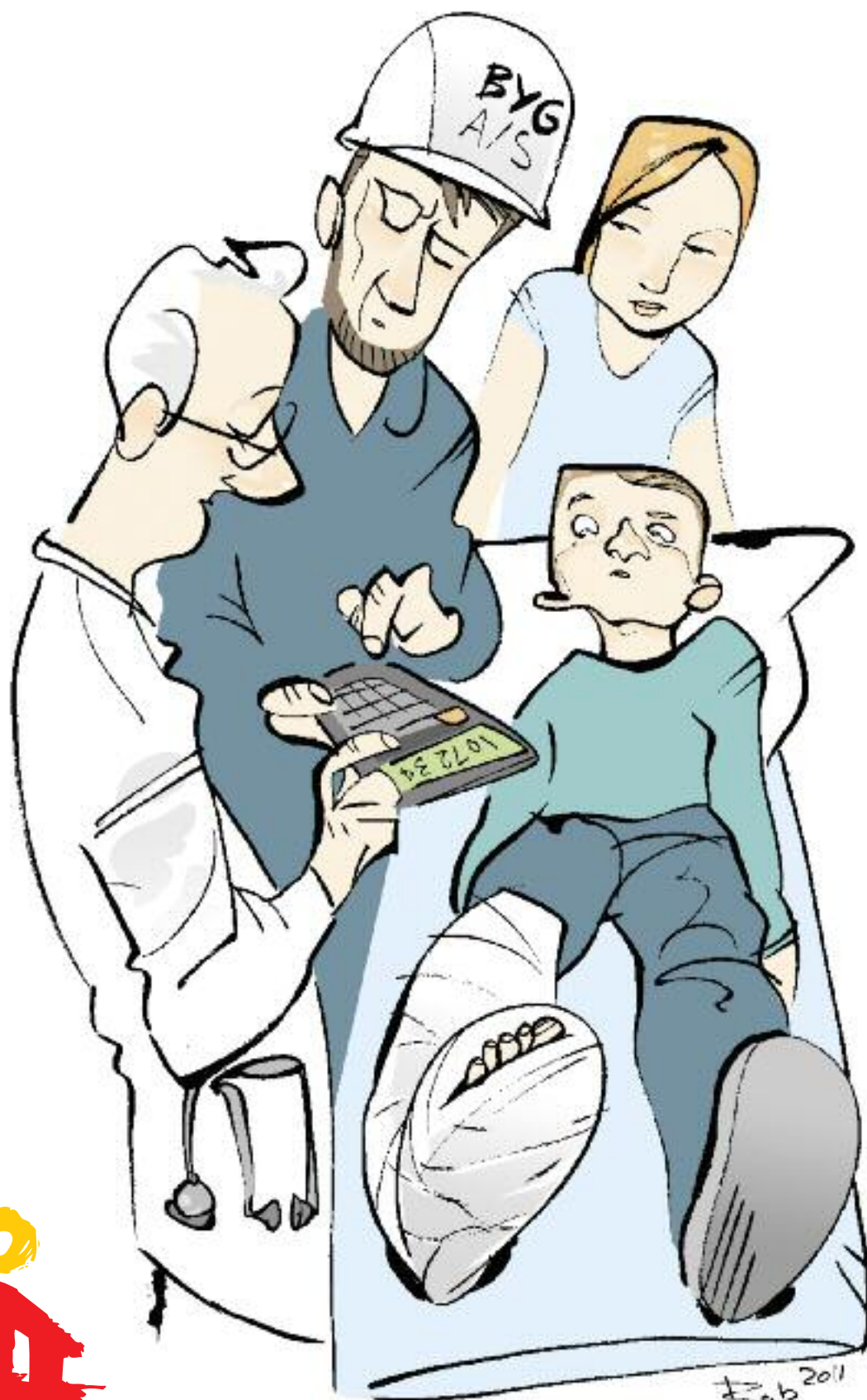

ET GODT ARBEJDSMILJØ BETALER SIG

Indholdsfortegnelse

1. Resumé.....	4
2. Formål og indledning	5
3. Metode	7
4. BAT's undersøgelse af prisen på arbejdsulykker i bygge- og anlægssektoren i 2011	8
4.1 Casevirksomhederne	8
4.2 Resultaterne af BAT's undersøgelse	8
4.3 En arbejdsulykke kræver en stor omsætning!	11
5. Konklusion	12
6. Et historisk tilbageblik på undersøgelser af virksomhedens ulykkesomkostninger	13
7. Perspektivering	16
8. Konsekvenser for den enkelte	18

1. Resumé

BAT har beregnet prisen på arbejdsulykker ved at undersøge seks konkrete arbejdsulykker og de tilknyttede økonomiske omkostninger. Gennemsnittet for prisen på de seks arbejdsulykker er 35.460 kr. Ved at udelade den største og den mindste udgift fås et gennemsnit af de øvrige 4 ulykker på 30.568 kr.

Den andel som udgiften til løn under sygdom udgør af de samlede omkostninger til en arbejdsulykke varierer fra 27% til 60%.

For at dække omkostninger ved en arbejdsulykke på 35.460 kr., skal en virksomhed i bygge- og anlægsbranchen omsætte for 2.085.900 kr.

Med 4.522 anmeldte ulykker i bygge- og anlægsbranchen i 2010 og en gennemsnitlig meromsætning pr. ulykke på 2.085.900 kr. når vi frem til, at

bygge- og anlægsbranchen skal omsætte for 9,4 mia. kr. hvert år for at dække udgifterne til de arbejdsulykker, der anmeldes til Arbejdstilsynet.

Er antallet af anmeldte ulykker undervurderet, jvf. side 16, så antallet må forventes at være 9.044, så bliver den krævede meromsætning i stedet 18,9 mia. kr., hvilket svarer til ca. 11.000 parcelhuse. Det er altså det beløb, som bygge- og anlægsvirksomhederne hvert år skal omsætte for ekstra for at kunne dække sine udgifter til arbejdsulykker. Det kan derfor ikke betale sig at spare på sikkerheden og slet ikke i krisetider, hvor pengene er små. Tværtimod kan det betale sig at forebygge, at ulykker opstår.

Ulykker koster og prisen er høj for alle parter. Forebyggelse er en udgift på kort sigt, men i realiteten er det en investering, der i den grad kan betale sig.

2. Formål og indledning

Formålet med denne analyse af prisen på en arbejdsulykke er at belyse hvad en arbejdsulykke koster for den enkelte virksomhed og især, hvor meget den enkelte virksomhed skal omsætte for, for at kunne betale de udgifter, der skal afholdes i forlængelse af en arbejdsulykke.

I analysen definerer vi ordet "arbejdsulykke" bredt. Vi har belyst alle slags anmeldelsespligtige ulykker, også de typiske eller mindre alvorlige.

BAT har, som i undersøgelsen fra 2003, taget udgangspunkt i Handelshøjskolens og PricewaterhouseCoopers model, SACA-modellen, til at identificere alle relevante udgifter forbundet med en arbejdsulykke.

BAT-kartellet har, gennem interviews i en række bygge- og anlægsvirksomheder, indsamlet detaljerede oplysninger om de aktiviteter, der følger i kølvandet på en arbejdsulykke. Disse interviews danner baggrund for udregningen af en gennemsnitlig pris på en arbejdsulykke.

Det er ikke et mål med analysen at placere skylden for en given arbejdsulykke, men udelukkende at afdekke omkostningerne i den enkelte virksomhed i forbindelse med en arbejdsulykke, for dermed at vurdere om forebyggelse betaler sig.

BAT vurderer, at økonomiske argumenter vil være en hjælp til at overbevise bygge- og anlægsvirksomhederne, deres medarbejdere og branchens

organisationer om det fornuftige i at indføre bedre sikkerhed og sundhed på byggepladserne.

Arbejdsulykker pålægger hvert år arbejdsgivere, arbejdstagere og samfundet en betydelig økonomisk byrde. Nogle af disse omkostninger, såsom løn under sygdom, er tydelige i virksomhedernes regnskab og kan uden problemer opgøres i kroner. En stor del af omkostningerne ved en arbejdsulykke er dog til dels skjulte eller mere vanskelige at prisfastsætte. Andre omkostninger viser sig først på lang sigt. Administrative aktiviteter, der følger i kølvandet på en ulykke, kan være svære at kortlægge, mens skader på et firmas image er nærmest umulige at prisfastsætte for ikke at tale om prisen på et godt helbred.

Der sker for mange arbejdsulykker, og ulykker har derfor længe været et prioriteret område både i EU og i Danmark. EU og Danmark gør brug af målsætninger til at fokusere indsatsen for at reducere omfanget af arbejdsulykker. Målsætningen i EU for perioden 2007-2012 er et fald på 25% i antallet af arbejdsulykker i alle 27 EU-medlemsstater. I EU's kommende arbejdsmiljøstrategi frem til 2020 forventes der også at indgå en målsætning om reduktion af forekomsten af ulykker.

For Danmarks vedkommende er der tradition for at fastsætte nationale reduktionsmål. I strategien frem til 2010 var målet at opnå en reduktion på 20% af de alvorlige ulykker. I den danske arbejdsmiljøstrategi frem til 2020 er der fastsat en målsæt-

ning om, at antallet af alvorlige arbejdsulykker set i forhold til antallet af beskæftigede, skal være reduceret med 25% i 2020 i forhold til 2011.

Reduktionsmål er ét blandt mange virkemidler til at begrænse forekomsten af ulykker i arbejdet. Lovgivning og Arbejdstilsynets kontrol er andre virkemidler, og vejledninger fra Arbejdstilsynet og Branchearbejdsmiljørådet for bygge og anlæg er yderligere virkemidler, som skal stimulere til, at der tages seriøst hånd om arbejdsmiljøet på byggepladserne. Bygherrer og projekterende samt arbejdsgivere og medarbejdere i det enkelte firma spiller selvsagt en helt afgørende rolle for, at farlige situationer forebygges og ulykker undgås.

På trods af de gode intentioner sker der fortsat mange ulykker i bygge- og anlægsbranchen. Sta-

tistikkerne viser med al tydelighed, at forekomsten af arbejdsulykker i bygge- og anlægsbranchen vedvarende ligger på et højt niveau.

Der blev i 2010 anmeldt 44.382 arbejdsulykker i Danmark, og det er 1.853 flere end i 2009 svarende til en stigning på 4%. Ser vi på forekomsten af ulykker i bygge- og anlægsbranchen, er der også tale om alvorlige tal. Risikoen for at blive udsat for en arbejdsulykke i bygge- og anlægsbranchen er rundt regnet dobbelt så høj som for gennemsnittet af alle brancher. Arbejdstilsynet oplyser desuden, at der de seneste 10-15 år i gennemsnit, udover de mange registrerede arbejdsulykker, har været omtrent lige så mange arbejdsulykker, som ikke er blevet registreret. Denne vurdering bygger på undersøgelser af skadestueindberetninger på fem skadestuer.

Tabel 1

Antal anmeldte arbejdsulykker 2007-2010, fordelt på branchegrupperne i bygge- og anlægsbranchen

Branchegruppe	2007	2008	2009	2010
Anlægsarbejde	720	801	640	672
Opførelse og nedrivning af byggeri	3.128	3.021	2.310	2.190
Færdiggørelse af byggeri	1.831	2.067	1.719	1.660
I alt	5.679	5.889	4.669	4.522

Kilde: Arbejdstilsynet, årsopgørelse 2005-2010

Sammenlignes antallet af ulykker med beskæftigelsen i de pågældende år (det, der kaldes incidensen) tegnes følgende billede:

Tabel 2

Incidensen i 2007-2010, fordelt på branchegrupperne i bygge- og anlægsbranchen

Branchegruppe	2007	2008	2009
Anlægsarbejde	352	389	335
Opførelse og nedrivning af byggeri	309	298	251
Færdiggørelse af byggeri	266	290	250

Kilde: Arbejdstilsynet, årsopgørelse 2004-2009, 2. udgave (incidensen for 2010 var ikke opgjort ved deadline for BAT's rapport)

3. Metode

I januar 2002 udkom rapporten “Virksomhedens ulykkesomkostninger – En undersøgelse af omkostninger i forbindelse med arbejdsulykker i udvalgte danske virksomheder”. Rapporten er udarbejdet af forskere fra Handelshøjskolen i Århus i samarbejde med konsulenter fra PricewaterhouseCoopers. I rapporten afprøves en metode, SACA-metoden (Systematic Accident Cost Analysis), til identifikation og vurdering af virksomhedens ulykkesomkostninger.

SACA-metoden går ud på først at identificere de aktiviteter, der udføres, når der sker en arbejdsulykke for derefter at vurdere, hvilke omkostninger disse aktiviteter har påført virksomheden. Det betyder, at virksomhedens ulykkesomkostninger i SACA-projektet forstås som de omkostninger, der

opstår, når der sker en arbejdsulykke i virksomheden, og som virksomheden skal betale. Definitionen indebærer ikke faste omkostninger til virksomhedens sikkerhedsarbejde som f.eks. sikkerhedsorganisationens driftsomkostninger. Generelt er der tale om omkostninger forbundet med tidsforbrug, anskaffelser, eksterne serviceydelser og andre omkostninger som f.eks. bøder. Med hensyn til tidsforbrug er der både tale om den tid, der anvendes til udførelse af aktiviteter, der opstår på grund af arbejdsulykken og eventuelle tab af arbejdstimer, f.eks. på grund af nedsat effektivitet og produktivitet.

BAT's analyse er udarbejdet med udgangspunkt i SACA-metoden.

4. BAT's undersøgelse af prisen på arbejdsulykker i bygge- og anlægssektoren i 2011

BAT har med denne undersøgelse ønsket at opdatere resultaterne fra vores analyse af prisen på en arbejdsulykke fra 2003 bl.a. i lyset af den krise som branchen har befundet sig i siden efteråret 2008, og som stadig i høj grad påvirker virksomhederne i branchen.

Forventningerne til virksomhedernes overskudsgrad er, at den er faldet siden 2003, hvilket gør en arbejdsulykke dyrere, når man ser udgiften i sammenhæng med, hvad virksomheden skal omsætte for, for at kunne betale udgifterne til en arbejdsulykke.

4.1 Casevirksomhederne

BAT har interviewet fem virksomheder inden for bygge- og anlægsbranchen, hvoraf den ene indgår med to forskellige ulykker. Der er i alt seks arbejdsulykker med i undersøgelsen.

Til forskel fra BAT's undersøgelse fra 2003, så er virksomhederne denne gang større, og fagene er fordelt med flere virksomheder i anlægsbranchen end i byggebranchen. Desuden er ulykkerne denne gang mindre alvorlige og med færre sygedage til følge. Virksomhederne er fordelt geografisk over hele landet.

4.2 Resultaterne af BAT's undersøgelse

Prisen på virksomhedernes arbejdsulykke varierer. Gennemsnittet for de seks ulykker er 35.460 kr.

Spredningen på prisen på de seks ulykker er stor. Ved at udelade den højeste og den laveste udgift fås et gennemsnit af de øvrige fire ulykker på 30.568 kr.

Sammenlignet med resultaterne af undersøgelsen i 2003, så er gennemsnittet for en arbejdsulykke steget fra 24.500 kr. i 2003 til 35.460 kr. Det er en stigning på 45% i perioden, hvilket må siges at ligge væsentligt over inflationen og lønudviklingen i perioden.

Udgiften pr. fraværdsdag varierer mellem 2.336 kr. og 5.035 kr. for de seks ulykker. Udgiften pr. fraværdsdag falder i takt med, at antallet af fraværdsdage stiger. Dette kan forklares med de administrative opgaver, som er tidskrævende, og som skal løses uanset ulykkens omfang og fraværdsperiodens længde. Der synes ikke at være en sammenhæng mellem virksomhedens størrelse eller beliggenhed og udgiften pr. fraværdsdag.

Af tabel 3 ses det, at den andel, som udgiften til løn under sygdom udgør af de samlede omkostninger, varierer fra 27 til 60%. Til sammenligning udgjorde løn under sygdom mellem 33 og 95% af de samlede omkostninger i 2003. Den lavere andel i denne undersøgelse kan skyldes, at de deltagende virksomheder er større end i 2003, og at store virksomheder typisk har flere faste udgifter forbundet med en arbejdsulykke end de små virksomheder.

Ligesom i 2003, så spiller forsikringsomkostningerne stadig en stor rolle i forhold til virksomhederne og antallet af arbejdsulykker. BAT er blevet bekendt med, at en stor virksomhed med mange arbejdsulykker har fået en så stor præmiestigning af deres forsikringsselskab, så virksomheden betragtede det som en opsigelse. Det viste sig at være umådelig svært at finde et nyt forsikringsselskab, der ville forsikre virksomheden og resultatet blev en aftale med et nyt forsikringsselskab, hvori virksomheden forpligtede sig til at reducere antallet af ulykker betragteligt.

Præcis hvor mange virksomheder, der har oplevet noget lignende, eller som har fået henvendelser fra deres forsikringsselskab, er svært at vide, for det er ikke ligefrem en succeshistorie, som bliver fortalt videre. Det er dog værd at bemærke, at forsikringsselskaberne er meget trængt på økonomien i øjeblikket, hvor de udbetaler i gennemsnit 80% af deres indtægter til kunderne. Så ligesom private

forsikringstagere oplever præmiestigninger, så gør virksomhederne det også.

De store virksomheder kan derfor opleve, at presset fra deres forsikringsselskab udgør et incitament til at forbedre arbejdsmiljøet og nedbringe antallet af ulykker og dermed også spare penge på forsikringspræmien. Et forslag til de små og mellemstore virksomheder er derfor at forsøge sig med samme fremgangsmåde og tage kontakt til deres forsikringsselskab med henblik på at tale om mulighederne for at nedbringe antallet af arbejdsulykker og dermed spare penge på virksomhedens forsikringer.

Enkelte forsikringsselskaber har allerede tilbud til virksomheder, hvor de kan få hjælp til at arbejde med at nedbringe antallet af arbejdsulykker.

I Codan fastsætter man ikke præmien for virksomheder individuelt, men behandler hver branche samlet. Opdelingen følger branchekoderne i DB07

Tabel 3	Udgiften til løn under sygdom i % af de samlede omkostninger.						
		Ulykke 1	Ulykke 2	Ulykke 3	Ulykke 4	Ulykke 5	Ulykke 6
	Antal ansatte	Over 250	Over 250	Over 250	Over 250	20-100	100-250
	Løn under sygdom i %	52	54	59	27	46	60
	Ulykkestype	Mindre alvorlig/ typisk	Alvorlig	Mindre alvorlig	Mindre alvorlig	Alvorlig	Mindre alvorlig/ typisk
	Antal fraværdsdage	2	26	2	7	20,4	7
	Skade	Forstuvning af ryg	Brækkede fingre	Forstuvning af fod	Slag til kroppen	Slag til ryg og sår	Fibersprængning i læg
	Årsag til skaden	Forkert drejning i ryg	Flise over fingrene	Trådte forkert	Fald fra trappetårn	Gled og rutchede på tag	Trådte forkert/gled

og præmien fastsættes på baggrund af statistik for Codans kunder i den pågældende branche samt alder og køn for virksomhedens ansatte. En reduktion eller stigning i antallet af arbejdsulykker vil således komme hele branchen til gode, men har ikke direkte konsekvenser for den enkelte virksomhed.

Hvis en virksomhed har stigende antal arbejdsulykker, så vil virksomheden blive kontaktet af Codan med henblik på en snak om forebyggelse, f.eks. relevante sikkerhedskurser. I disse tilfælde henviser Codan til materiale fra Arbejdstilsynet og Branchearbejds miljørådet.

Codan har udarbejdet en guide til forebyggelse af skader, som kan downloades fra deres hjemmeside. Heri nævnes generelt forebyggelse og specifikt følgende:

- Gode oprydning- og rengøringsrutiner.
- Sørg for et godt arbejdslys.
- Hold orden på gulvene – undgå, at der fx ligger værktøj, løse kabler, materialer og affald.
- Sørg for, at transportveje er klart afmærkede.
- Undgå ujævne eller hullede gulve og afmærk niveauforskelle.
- Sørg altid for, at produktionsudstyret er afskærmet forsvarligt.
- Hold øje med, om støjniveauet er så højt, at det hindrer kommunikation og stresser medarbejderne.

Codan henviser også til Arbejdstilsynets hjemmeside og fremhæver, at uddannelse forebygger arbejdsskader. ”Jo mere kompetente medarbejdere, des mindre risiko for arbejdsskader”. Derfor er det vigtigt, at medarbejderen:

- Er oplært i brug af maskinen/anlægget.
- Kender de risici, der er i jobbet.
- Har de rigtige redskaber, hjælpemidler og metoder til at udføre sit job.

- Har tid og kræfter til at udføre jobbet forsvarligt.
- Er motiveret fra ledelsen til at udføre jobbet på en sikker måde.

Endvidere tilbyder Codan et individuelt tilpasset forløb med fokus på forebyggelse, som de kalder Skadestop. Det er et tidsbegrænset forløb, der tager udgangspunkt i virksomhedens skadeshistorik, frekvens, gentagelse af skader m.m. Ifølge Codan viser erfaringen, at et typisk skadestop forløb mindsker skaderne med op til 30% pr. år.

I Tryg fastsættes præmien ud fra en meget konkret vurdering af den enkelte virksomhed. Både ud fra branche, antal ansatte og hvilket arbejde de ansatte udfører i virksomheden. Præmien justeres efter udviklingen i branchen generelt og ikke individuelt for hver enkelt virksomhed. Brancher med for høj risiko for arbejdsulykker kan afvises ligesom enkelte virksomheder med en historik med mange arbejdsulykker kan afvises.

Tryg tilbyder et besøg af en konsulent med henblik på at tale om skadeforebyggelse, hvis en virksomhed har haft mange arbejdsulykker. Der er endvidere særligt fokus på de store virksomheder og udviklingen i deres skader.

I ALKA har man tidligere tegnet arbejdsskadeforsikringer for virksomheder i bygge- og anlægsbranchen. Ledelsen har dog truffet et strategisk valg om, at man ikke længere tegner forsikringer for virksomheder i højrisiko erhverv og ALKA har besluttet at koncentrere sig om foreninger, kontor erhverv og lignende. Der er ikke et tilbud om hjælp til en forebyggende indsats for at nedbringe arbejdsulykker.

I Topdanmark fastsættes præmien på en arbejdsskadeforsikring ud fra virksomhedens brancheko-

de, antal ansatte, køn og alder. Der er særlige regler for de helt store virksomheder, men for de små og mellemstore, som jo er langt størstedelen i bygge- og anlægsbranchen, er der ingen konsekvenser for den enkelte virksomhed ved at anmelde flere arbejdsulykker. For de små og mellemstore virksomheder kan der ske en generel regulering af branchen ud fra en samlet udvikling i antallet af arbejdsulykker eller der kan ske en regulering af alle virksomheder under ét.

Topdanmark tilbyder virksomhederne, at de kan spare 10% på præmien, hvis de arbejder aktivt med deres arbejdsmiljø. Virksomhederne skal opfylde to kriterier, nemlig en løbende gennemgang af risici for virksomheden og en opfølgning på, hvordan disse risici undgås. Virksomheden skal altså arbejde aktivt med et arbejdsmiljøledelsessystem, hvori bl.a. APV indgår. Det kan f.eks. være gennem en certificering som OHSAS 18001 eller det kan være et arbejdsmiljøledelsessystem, som virksomheden selv har sammensat, hvori der skal indgå visse elementer. Tekniq har udarbejdet et arbejdsmiljøledelsessystem, som indeholder elementer, der er godkendt af Topdanmark og som ved brug i virksomheden udløser en rabat på arbejdsskadeforsikringerne på 10%.

4.3 En arbejdsulykke kræver en stor omsætning!

En udgift på i gennemsnit 35.460 kr. pr. arbejdsulykke lyder umiddelbart ikke af så meget. Den skal dog ses i sammenhæng med den overskudsgrad, som virksomhederne inden for bygge- og anlægsbranchen har. Ifølge Dansk Byggeris regnskabsanalyse for 2010 var virksomhedernes gennemsnitlige overskudsgrad i 2009 på 1,7%. Det betyder, at en gennemsnitlig virksomhed inden for bygge- og anlægsbranchen har et overskud på 17.000 kr., hver gang den omsætter for 1 mio. kr.

For de største virksomheder, dem med over 75 mio. kr. i omsætning er overskudsgraden lavest, nemlig 1,5% i 2009. De mindste virksomheder, dem med under 15 mio. kr. i omsætning, har den største overskudsgrad, nemlig 4,8%, mens de mellemstore virksomheder (med omsætning mellem 15 og 75 mio. kr.) har en overskudsgrad på 2,8%. Med udgangspunkt i en gennemsnitlig overskudsgrad på 1,7%, skal en virksomhed omsætte for 2.085.900 kr. for at betale et beløb på 35.460 kr.

Hvor meget skal en virksomhed omsætte for, for at kunne betale en arbejdsulykke på 35.460 kr.?

Små virksomheder	738.750 kr.
Mellemstore virksomheder	1.266.400 kr.
Store virksomheder	2.364.000 kr.

Til sammenligning var overskudsgraden i 2001 på 5,5%, hvilket betød, at virksomhederne i bygge- og anlægsbranchen skulle omsætte for 459.000 kr. for at dække udgifterne til en arbejdsulykke, jf. BAT's analyse fra 2003.

Den alvorlige krise i branchen, som har stået på siden efteråret 2008, har altså medført endnu større omkostninger for virksomhederne i tilfælde af arbejdsulykker, idet de nu skal omsætte for meget mere end i de gode tider med større overskudsgrad. Det kan derfor ikke betale sig at spare på sikkerheden og slet ikke i krisetider, hvor pengene er små.

Ifølge COWI¹ kan arbejdsmiljøforbedringer betale sig. Tilbagebetalingstiden på ulykkesforebyggende indsatser er i gennemsnit 0,3 år og forholdet mellem investering og gevinst for ulykkesforebyggende indsatser er i gennemsnit 1:8,6, hvilket betyder, at for hver krone man investerer, får man investeringen 8,6 gange igen.

5. Konklusion

BAT har beregnet prisen på arbejdsulykker ved at undersøge 6 konkrete arbejdsulykker og de tilknyttede økonomiske omkostninger.

- Gennemsnittet for prisen på de seks arbejdsulykker er 35.460 kr.
- Ved at udelade den største og den mindste udgift fås et gennemsnit af de øvrige fire ulykker på 30.568 kr.
- Den andel, som udgiften til løn under sygdom udgør af de samlede omkostninger til en arbejdsulykke, varierer fra 27% til 60%.
- For at dække omkostninger ved en arbejdsulykke på 35.460 kr., skal en virksomhed i bygge- og anlægsbranchen omsætte for 2.085.900 kr.
- Med 4.522 anmeldte ulykker i bygge- og anlægsbranchen i 2010 og en gennemsnitlig meromsætning pr. ulykke på 2.085.900 kr. når vi frem til, at bygge- og anlægsbranchen skal omsætte for 9,4 mia. kr. hvert år for at dække udgifterne til de arbejdsulykker, der anmeldes til Arbejdstilsynet.
- Er antallet af anmeldte ulykker, som nævnt ovenfor, undervurderet, så antallet må forventes at være 9.044, så bliver den krævede meromsætning i stedet 18,9 mia. kr. Det er altså det beløb, som bygge- og anlægsvirksomhederne hvert år skal omsætte for ekstra for at kunne dække sine udgifter til arbejdsulykker.
- Det kan derfor ikke betale sig at spare på sikkerheden og slet ikke i krisetider, hvor pengene er små. Tværtimod kan det betale sig at forebygge, at ulykker opstår.
- Ulykker koster, og prisen er høj for alle parter. Forebyggelse er en udgift på kort sigt, men i realiteten er det en investering, der i den grad kan betale sig på lidt længere sigt.

På denne baggrund opfordrer BAT til, at virksomheder i bygge- og anlægsbranchen arbejder med de skjulte omkostninger ved en arbejdsulykke og prøver at regne på virksomhedens samlede omkostninger. Til brug for disse udregninger kan det skema som ligger til grund for denne analyse, downloades på hjemmesiden www.forebyg.nu.

6. Et historisk tilbageblik på undersøgelser af virksomhedens ulykkesomkostninger

I januar 2002 udkom rapporten "Virksomhedens ulykkesomkostninger – En undersøgelse af omkostninger i forbindelse med arbejdsulykker i udvalgte danske virksomheder". Rapporten er udarbejdet af forskere fra Handelshøjskolen i Århus i samarbejde med konsulenter fra PricewaterhouseCoopers. Projektet blev finansieret af Arbejdstilsynet.

Formålet med projektet var at undersøge, hvad en arbejdsulykke koster og om denne viden kan være med til at sænke antallet af arbejdsulykker. Økonomiske beregninger af omkostninger forbundet med en ulykke forebygger ikke i sig selv ulykker, men sammen kan de være med til at øge virksomhedens motivation til at forebygge ulykker. Det har været det overordnede udgangspunkt for projektet. Mere konkret var formålet med projektet at afprøve SACA-metoden til identifikation og vurdering af virksomhedens ulykkesomkostninger.

Handelshøjskolens undersøgelse blev udført i ni danske virksomheder, fordelt på træ- og møbelbranchen, bygge- og anlægsbranchen og rengøringsbranchen. Inden for hver branche blev der udvalgt en mindre, en mellemstor og en stor virksomhed. I hver virksomhed blev tre forskellige ulykker analyseret, dvs. at i alt 27 ulykker blev undersøgt. Ulykkerne er valgt som repræsentative for hhv. en alvorlig, en mindre alvorlig og en typisk ulykke i virksomheden. Undersøgelsen kan derfor

påpege relationer og sammenhænge i de enkelte undersøgte virksomheder, men der kan ikke som sådan generaliseres til andre virksomheder, brancher eller typer af ulykker.

Undersøgelserne af de 27 ulykker gav følgende resultater. I gennemsnit udgør de synlige omkostninger som f.eks. omkostningen til løn under sygdom, 65% af de samlede omkostninger ved en arbejdsulykke.

For alle casevirksomhederne var de gennemsnitlige omkostninger for en mindre alvorlig ulykke ca. 8.500 kr., for en typisk ulykke ca. 31.500 kr. og for en alvorlig ulykke ca. 85.500 kr. Der var dog stor variation i omkostningerne i de undersøgte virksomheder.

Ifølge COWI² svarer de angivne beløb til, at en typisk arbejdsulykke koster ca. 43.000 kr., at en mindre arbejdsulykke koster ca. 11.500 kr. og at en alvorlig arbejdsulykke koster ca. 116.500 kr. i 2010, hvis man fremskriver beløbene med udviklingen i lønindekset for alle erhverv i den private sektor.

Forskerne på Handelshøjskolen og konsulenterne fra PricewaterhouseCoopers konkluderede desuden, at arbejdsulykker opleves af virksomhedens interessenter som et internt anliggende. Det kan også konkluderes på basis af erfaringerne fra ca-

sevirksomhederne, at selv om de ikke sælger mere på grund af deres sikkerhedsarbejde, så kan de risikere at tabe penge og blive udsat for ekstraomkostninger, hvis ikke sikkerheden er i orden.

På baggrund af Handelshøjskolens og PricewaterhouseCoopers rapport, besluttede BAT at gennemføre en tilsvarende undersøgelse af bygge- og anlægsbranchen i 2003.

BAT indsamlede detaljerede oplysninger om de aktiviteter, der følger i kølvandet på en arbejdsulykke, gennem interviews i en række bygge- og anlægsvirksomheder. Endvidere opstillede BAT et generelt redskab til beregning af prisen på en arbejdsulykke.

I BAT's undersøgelse af bygge- og anlægsbranchen i 2003 blev følgende konklusioner draget:

- Prisen på virksomhedernes arbejdsulykker varierer. Gennemsnittet for de 6 virksomheder er 24.500 kr.
- Ved at udelade den største og den mindste observation fås et gennemsnit af de øvrige fire observationer på 25.500 kr.
- Den andel, som løn under sygdom udgør af de samlede omkostninger, varierer fra 33 til 95%.
- For at dække omkostningerne ved en arbejdsulykke, skal der omsættes for ca. 18 gange så meget. Dvs. at hvis de samlede omkostninger er på 25.500 kr., så skal virksomheden omsætte for ca. 459.000 kr., før udgiften er dækket.
- Denne meromsætning på 459.000 kr. skal tjenes sideløbende med de øvrige opgaver og med en mand mindre. En ulykke kan derfor sætte virksomhedens vækst i stå, fordi den skabte meromsætning skal dække et hul og ikke kan opspares i form af overskud.
- Ifølge AMI er der 4.700 registrerede ulykker inden for bygge og anlæg, hvilket betyder, at virksomhederne samlet skal generere en meromsætning hvert år på 2,2 mia. kr. for at betale for omkostningerne ved arbejdsulykker. Her er tale om et yderst forsigtigt skøn.
- De store koncerner inden for bygge og anlæg vurderer, at en gennemsnitlig arbejdsulykke koster mellem 80-100.000 kr.
- Når flere og flere undersøgelser viser, at dårligt arbejdsmiljø og arbejdsulykker fordyrer og forlænger byggeprocessen, så kan det undre, at de offentlige bygherrer ikke benytter sig mere af de muligheder, der ligger i at lade arbejdsmiljø og sikkerhed indgå i deres prækvalificering af entreprenører og som udvælgelseskræterium.
- En tilbagevendende årsag til ulykker er rod på byggepladsen.
- En anden ulykkesårsag, der går igen i undersøgelsen, er fald fra højden, f.eks. stiger.
- Holdningen til sikkerhed er splittet mellem, at sikkerhed vedrører alle, og alle påpeger forglemmelser eller mangler hos hinanden og, at man ikke blander sig i andres sikkerhed, men lader kolleger gøre, som de vil.

I november 2010 offentliggjorde LO³ en rapport, som COWI har udarbejdet og som sætter fokus på økonomien i arbejdsmiljøet for den enkelte virksomhed.

Rapportens hovedbudskaber er:

- Dårligt arbejdsmiljø medfører unødige omkostninger for virksomheder
- Mange af omkostningerne er skjulte i virksomhedens regnskaber
- De skjulte omkostninger er større end de synlige
- Arbejdsmiljøforbedringer kan betale sig

Specifikt vedr. arbejdsulykker refererer COWI følgende:

- Når en arbejdsulykke fører til fravær ud over tilskadekomstdagen, så varer fraværet i gennemsnit 16-17 dage.
- Den typiske fraværslængde (median) er 5 dage.
- Mellem hver 18. og hver 20. lønmodtager kommer hvert år ud for mindst én arbejdsulykke.
- Ca. 10% af det samlede fravær skyldes arbejdsulykker.
- Det samlede fravær pga. arbejdsulykker er i gennemsnit ca. 1 arbejdsdag pr. lønmodtager pr. år.

Sættes timelønnen i 2010 til 280 kr., og regnes der med en arbejdsdag på 7,5 timer, er arbejdsgiverens omkostninger til løn under fravær således ca. 34.000 kr. for det gennemsnitlige fravær og 10.500 kr. for det typiske fravær pga. en arbejdsulykke. Hertil kommer de indirekte/usynlige omkostninger.

En arbejdsgiver kan i gennemsnit regne med at skulle betale 2.100 kr. til løn under sygdom pr. medarbejder pr. år pga. arbejdsulykker og hertil kommer indirekte/usynlige omkostninger.

Kilde: COWI for LO "Arbejdsmiljø set med virksomhedsøkonomiske briller".

I øvrigt kan det nævnes, at COWI finder, at tilbagebetalingstiden på ulykkesforebyggende indsatser i gennemsnit er 0,3 år, og at forholdet mellem investering og gevinst for ulykkesforebyggende indsatser i gennemsnit er 1:8,6, hvilket betyder, at for hver krone man investerer, får man investeringen 8,6 gange igen.

7. Perspektivering

Ifølge Arbejdstilsynets (AT) årsopgørelse 2005-2010 blev der anmeldt 4.522 ulykker i bygge- og anlægsbranchen i 2010. Bygge- og anlægsbranchen dækker her over anlægsarbejde, opførelse og nedrivning af byggeri samt færdiggørelse af byggeri.

AT vurderer, at pga. underrapportering er det reelle antal arbejdsulykker højere end antallet af anmeldelser. En undersøgelse, AT har foretaget af fem skadestuers registrering af behandlede arbejdsulykker, viser, at der anmeldes under halvdelen af de anmeldelsespligtige arbejdsulykker.

Af tabel 4 ses det, at andelen af ulykker i bygge- og anlægsbranchen i forhold til alle anmeldte arbejdsulykker i 2009, udgør 11,0%. Til sammenligning udgør de beskæftigede i bygge- og anlægsbranchen 6,4% af alle beskæftigede.

Det er dermed tydeligt, at der er en stor overrepræsentation af ulykker i branchen, og billedet er det samme i 2007 og 2008. Dette gør i sig selv branchen til et oplagt indsatsområde i forhold til arbejdsmiljøtiltag i virksomhederne og på byggepladserne.

Danmarks Statistik har ikke tal for beskæftigelsen i 2010, men fordelingen af ulykker er i 2010 ifølge AT på 4.522 ulykker i bygge- og anlægsbranchen ud af i alt 44.382 ulykker, hvilket er 10,2%.

Med 4.522 anmeldte ulykker i bygge- og anlægsbranchen og en gennemsnitlig meromsætning pr. ulykke på 2.085.900 kr. fås at bygge- og anlægsbranchen skal omsætte for 9,4 mia. kr. hvert år for at dække udgifterne til arbejdsulykker.

Et parcelhus på 140 kvm. koster i gennemsnit 1,7 mio., hvilket betyder, at man godt og vel kan bygge alle boliger i en mindre by som f.eks. Dragør for de penge virksomhederne bruger på at betale for omkostningerne til arbejdsulykker.

Antallet af anmeldte ulykker er som nævnt ovenfor stærkt undervurderet. Med en underrapportering på 50%, må det reelle antal anmeldelsespligtige arbejdsulykker være 9.044. Det medfører, at den krævede meromsætning i stedet for er 18,9 mia. kr., hvilket bygge- og anlægsvirksomhederne hvert år skal omsætte for ekstra for at kunne dække sine udgifter til arbejdsulykker.

Er antallet af arbejdsulykker reelt 9.044, så svarer virksomhedernes udgifter til at etablere alle boliger i en mellemstor by som Hørsholm eller Billund.

Tabel 4

Antal ulykker og beskæftigede i bygge- og anlægsbranchen og andelen i forhold til alle

	2007	% af alle	2008	% af alle	2009	% af alle
Bygge og anlæg, antal ulykker	5.679	11,6	5.889	11,9	4.669	11,0
Alle brancher, antal ulykker	48.814		49.519		42.529	
Bygge og anlæg, antal beskæftigede	191.256	6,8	193.427	6,8	180.188	6,4
Alle brancher, antal beskæftigede	2.821.641		2.857.565		2.831.120	

Kilde: Arbejdstilsynet "Anmeldte arbejdsulykker 2005-2010, Årsopgørelse 2010", Statistikbanken og BAT's beregninger.

8. Konsekvenser for den enkelte

Udover de økonomiske og andre konsekvenser for virksomhederne og samfundet, så er der også økonomiske konsekvenser for den enkelte ved at komme ud for en arbejdsulykke, såvel som sociale, fysiske og psykiske konsekvenser.

For en bygge- og anlægsarbejder er der typisk et løntab forbundet med en arbejdsulykke. Løntabets størrelse afhænger i særdeleshed af timelønnen og fraværets længde. Jo højere timeløn, jo større løntab er der forbundet med at komme ud for en arbejdsulykke og jo længere fravær, jo større løntab. Nedenstående to eksempler viser, hvor store beløb det kan dreje sig om for den enkelte.

Eksempel 1:

En tømrer i københavnsområdet har en gennemsnitlig timeløn på 185 kr. og en arbejdsuge på 37 timer ekskl. frokost. Ved tilskadekomst i form af en arbejdsulykke er der ingen anciennitetskrav til løn under sygdom og taksten er 131,50 kr. i timen. Denne løn under sygdom opretholdes i 8 uger i tilfælde af en arbejdsulykke og herefter er den pågældende berettiget til sygedagpenge, som udgør 103,51 kr. i timen⁴.

Hvis den pågældende tømrer kommer ud for en arbejdsulykke, der medfører to ugers fravær, så koster det ham:
 $(185 \text{ kr./tx}37\text{t.x}2)-(131,50\text{kr./tx}37\text{t.x}2)=13.690\text{kr.}-9.731\text{kr.}=3.959\text{kr.}$

Hvis den pågældende tømrer kommer ud for en arbejdsulykke, der medfører 12 ugers fravær, så koster det ham:

$(185 \text{ kr./tx}37\text{x}12)-(131,50\text{kr./tx}37\text{x}8)-(103,51\text{kr./tx}37\text{x}4)=82.140\text{kr.}-38.924\text{kr.}-15.319\text{kr.}=27.897\text{kr.}$

Eksempel 2:

En murer på Fyn har en gennemsnitlig timeløn på 170 kr. og en arbejdsuge på 37 timer ekskl. frokost. Ved tilskadekomst i form af en arbejdsulykke er der ingen anciennitetskrav til løn under sygdom, og taksten er 133,50 kr. i timen. Denne løn under sygdom opretholdes i otte uger i tilfælde af en arbejdsulykke og herefter er den pågældende berettiget til sygedagpenge, som udgør 103,51 kr. i timen.

Hvis den pågældende murer kommer ud for en arbejdsulykke, der medfører to ugers fravær, så koster det ham:

$(170 \text{ kr./tx}37\text{t.x}2)-(133,50\text{kr./tx}37\text{t.x}2)=12.580\text{kr.}-9.879\text{kr.}=2.701\text{kr.}$

Hvis den pågældende murer kommer ud for en arbejdsulykke, der medfører 12 ugers fravær, så koster det ham:

$(170 \text{ kr./tx}37\text{x}12)-(133,50\text{kr./tx}37\text{x}8)-(103,51\text{kr./tx}37\text{x}4)=75.480\text{kr.}-39.516\text{kr.}-15.319\text{kr.}=20.645\text{kr.}$

Hvis den tilskadekomne er medlem af en fagforening og vælger at kontakte sin afdeling eller sit forbund, så er det i nogle tilfælde muligt at lægge

sag an mod virksomheden med det formål at få virksomheden dømt ansvarlig for ulykken, hvorved den skal betale løntabet for skadelidte.

Disse afgørelser kan dog være meget lang tid undervejs, og det er ikke til den store hjælp, hvis det har været nødvendigt at gå fra hus og hjem imens.

Udover de økonomiske konsekvenser er der også mange sociale og psykiske konsekvenser forbundet med at komme ud for en arbejdsulykke. Mange definerer sig selv ud fra deres arbejde og har det godt med at bruge dagen på noget meningsfyldt og gøre en forskel. I de situationer kan ventetiden være lang, når man går hjemme og ikke har den daglige kontakt med kolleger og kunder etc. Det sociale netværk, som er opbygget gennem kolleger, falder væk, og man bliver hurtigt ensom.

Jo længere tid man er væk, jo sværere bliver det at komme tilbage på job.

Ud over en eventuel konkret mén-grad eller fysiske følger af en arbejdsulykke, er der altså flere sociale og psykiske konsekvenser samt konsekvenser for den pågældendes fremtidige arbejdsliv. Alt dette kan ikke gøres op i kroner og ører, men det kan have mindst lige så store og også større konsekvenser for den enkelte end de økonomiske konsekvenser.

Referencer:

- ¹ COWI for LO "Arbejds miljø set med virksomhedsøkonomiske briller".
- ² COWI for LO "Arbejds miljø set med virksomhedsøkonomiske briller".
- ³ COWI for LO "Arbejds miljø set med virksomhedsøkonomiske briller".
- ⁴ Kilde: Borger.dk.

Udarbejdet af Camilla Vakgaard, Økonomisk politisk konsulent

Udgivet august 2011 af BAT-kartellet

Kampmannsgade 4, 1790 København V, Telefon 70 300 300

E-mail: bat@batkartellet.dk

www.batkartellet.dk
